

Márky Tamás (Tomas Marky), a római jog Braziliában is jól ismert tanára és művelője

I.

Márky Tamás 1919. október 16-án született Budapesten és 2005. január 4-én hunyt el Braziliában, São Paulóban. Jogi tanulmányait a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karán folytatta. Tanulmányait 1942-ben fejezte be. Jogtudományi doktorátusát *summa cum laude* minősítéssel szerezte meg a római jogi témával foglalkozó disszertációjával.

Nem sokkal egyetemi tanulmányai befejezését követően, 1943-ban megjelent első, a római jogi szakirodalomban ma is nagyra értékelt munkája az antinoei Gaius-töredékről.² A nemzetközi jogi romanisztikai irodalomban ma is gyakran idézett munkája a törvények visszaható hatályának kérdését a római jogban elemző munkája, mely a Római Egyetem Vittorio Scialojáról elnevezett Római Jogi Intézetének tekintélyes folyóiratában jelent meg.³ A Pázmány Péter Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Karán Márky Tamás Marton Géza tanítványa volt. Aktív résztvevője volt Marton professzor számos hallgató által látogatott római jogi prozemináriumának. Középiskolás korában magas szinten elsajátította a latin és a klasszikus, ógörög nyelvet. Az élő nyelvek közül a francia, a német és az olasz nyelvet sajátította el. Már egyetemi hallgató korában a Római Jogi Tanszéken könyvtárkezelőként dolgozott. Ezt a munkát minden díjazás nélkül vállalta. Tanulmányai befejezését követően a tanszéken tanársegédi kinevezést kapott. 1947-1949-ben három évet töltött állami ösztöndíjjal a római állami egyetemen (*Università degli Studi "La Sapienza"*), ahol kitűnő eredménnyel elvégezte a *Scuola di Diritto Romano e Diritti Orientali* diplomát is kibocsátó kurzusát.⁴

II.

A Magyarországon bekövetkezett politikai változások miatt 1949-ben nem tért vissza hazájába, hanem Rómából Braziliába emigrált. Braziliában São Paulóban telepedett le. Hamarosan, a portugál nyelv elsajátítását követően, melyben segítségére volt az olasz nyelv magas szintű ismerete, letette az ügyvédi vizsgát. 1963-ban megszerezte a brazil állampolgárságot. Kiterjedt ügyvédi praxisa mellett a nagymúltú, I. Péter császár (*Don Pedro I*) által 1827-ben alapított são paulói állami egyetem (*Universidade de São Paulo*) jogi kara – *Facultade de Direito do Largo São Francisco* – római jogi tanszékének professzora lett 1967-

---

¹ Egyetemi tanár, a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) rendes tagja, Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE) Állam- és Jogtudományi Kar, email: gabor.hamza@ajk.elte.hu

² MÁRKY T.: *Az antinoei Gaius-töredék*. Budapest, 1943. 92 o.

³ Marky, T.: *Appunti sul problema della retroattività delle norme giuridiche nel diritto romano*, in: *Bullettino dell'Istituto di Diritto Romano „Vittorio Scialoja”* (BIDR) 53/54 (1948) 241-271. o.

⁴ A Scuola in Diritto Romano e Diritti Orientali történetére és működésére nézve ld. a legújabb irodalomból OLIVIERO DILIBERTO: *Introduzione*. In: Roberto De Ruggiero – Salvatore Riccobono – Filippo Vassalli: *Lezioni. Scuola di Diritto Romano e Diritti Orientali 1930 – 1932 raccolte da Károly Visky*. In appendice *Il Cristianesimo e il regolamento del divorzio nel diritto delle Novelle* (Tesi di Diploma 1932 di Károly Visky) (A cura di G. Hamza, Introduzione di O. Diliberto, Trascrizione e note al testo di L. Migliardi Zingale), In: *Pubblicazioni del Dipartimento di Scienze Giuridiche. Università degli Studi di Roma „La Sapienza”*. Napoli, 2015. 1-8.o.

ben. Aktív egyetemi tanárként 1984. október 1-jéig működött. Nyugalomba vonulását követően is, egészen haláláig komoly részt vállalt az oktatómunkában. Márky Tamás vagy Tomas Marky, ahogy Brazíliában és a luzofón országokban, így Portugáliában is, hívták, jogász generációk egész Brazília-szerte sokra értékelt tanára volt.

1971-ben megalapította a são paulói állami egyetemen a *Grupo de Monitoria e Pesquisa em Direito Privado Romano*-t, melynek igazgatói teendőit nyugalmabavonulásáig látta el. Ez a római magánjog területén magas színvonalú képzést nyújtó posztgraduális iskola eddig csaknem száz kiváló jogász számára nyújtott és nyújt ma is lehetőséget egész Brazíliában, nem csupán São Paulóban, magas szintű továbbképzést a római jog területén. Példa értékű volt szakmai együttműködése Alexandre Augusto de Castro Corrêa (1925-2003) professzorral, aki ugyancsak a *Facultade de Direito do Largo São Francisco* római jogi tanszékének volt tanára.

III.

Említést érdemel, hogy Márky Tamás Magyarországgal szakmai vonatkozásban is tartotta a kapcsolatot. Részt vett és “Marton Géza, a tanár hatása külföldön” címmel előadást tartott az 1980-ban Budapesten, az Eötvös Loránd Tudományegyetemen Marton Géza (1880-1957) professzor születésének centenáriumán tartott tudományos ülésen is.⁵

Kiemelkedő, nemzetközi hírnévre szert tevő tanítványa volt a ma is aktív jeles római jogász, Eduardo César Silveira Vita Marchi professzor, akit 2002-ben a são paulói egyetem dékánjává (*diretor da facultade*) választottak. Eduardo Marchi professzor négy éven át, 2006-ig volt a nagymultú Kar dékánja. Kezdeményezésére a Kar történelmi épületének (*predio histórico*) átriumában sor került 2006-ban Márky Tamás mellszobrának felavatására, mely kivételes megbecsülés jele.

Jeles tanítványai voltak még – csupán két nevet említve – Fabio Mario de Mattia és Ignacio Maria Poveda Velasquez professzorok.

IV.

Márky Tamás tankönyve, a *Curso elementar de direito romano* (A római jog elemeinek tankönyve) számos kiadást ért meg. A mű első kiadása 1971-ben, kilencedik kiadása pedig 2007-ben jelent meg.⁶ A tankönyv több évtized oktatói és nem utolsósorban gyakorlati működés eredménye. A tankönyv képet ad a római jog fogalmairól és intézményeiről. Terjedelmi okokból azonban nem kerülhetett sor a továbbélés, a római jog recepciója igen komplex, szerteágazó kérdéskörének ismertetésére.

Kiemelendő, hogy a tankönyv a Kar brazíliai relációban a legjelentősebb római jogi továbbképzési kurzus (*Curso de Pós-Graduação no Direito Romano*) kötelező tanyagát képezi. Mivel, mint fentebb láttuk, a brazil magánjogi kodifikáció során, vonatkozik ez az új brazil Ptk-ra is, számos jogintézmény szabályozásánál a római jog intézményeire, konstrukcióira épít, Márky Tamás gyakran idézett tankönyve dogmatikai vonatkozásban ma is aktuális jelentőségű.

---

⁵ Tanítványok Marton Gézáról. Budapest, 1981. (Red. Hamza Gábor).

⁶ THOMAS MARKY: *Curso elementar de direito romano*. 9a edição, Editora Saraiva, São Paulo, 2007. XIX+209.o.

V.

Az alábbiakban áttekintjük a *Curso elementar de direito romano* (A római jog elemeinek tankönyve) főbb jellegzeteségeit. A tankönyv első része az általános rész, a második fejezet a dologi jogot tárgyalja, a harmadik a kötelmekkel foglalkozik, a negyedik tárgya a családi jog és végül az ötödik az öröklési jogot foglalja magában. Márky Tamás szerint a XII Táblás Törvény (*Lei das Doze Tabuas*) mint "*fons omnis publici privatique iuris*" (Livius) bizonyos mértékig kodifikációnak (is) tekinthető. A Kr. e. II. századtól kezdődően figyelhető meg a jog konstans jellegű "modernizálása", amely egészen a klasszikus korszak végéig, tehát a Kr. u. III. század végéig tart. Ez a fejlődés és "megújulás" ("*renovação*") elsősorban a magisztrátusok eredményes tevékenységének produktuma. Kiemeli a szerző a lex Aebutia mérföldkő-szerepét ebben a fejlődési folyamatban. A Kr. e. II. századtól kezdődően figyelhető meg a jog konstans jellegű "modernizálása". Hangsúlyozza, hogy az *Edictum Perpetuum* is egyfajta kodifikáció, pontosabban mint kompiláció a kodifikáció "előfutára".

A dologi jog részben definiálja a tulajdon fogalmát, utalva Ulpianusra ("*in re plena potestas*"). A "*iura in re aliena*" körében a szolgalmakat, a felülépítményi jogot, valamint az örökhaszonbérletet vizsgálja. A zálogjog egyes formáit (*fiducia, pignus, hypotheca*) is elemzi. A szerző felsorolja a tulajdon korlátozásának egyes eseteit is. Részletesebben elemzi a könyv a tulajdon történetét, valamint annak egyes formáit. A birtokot vizsgálva először annak elemeit, corpus és animus, elemzi. Röviden áttekinti a possessio történetét, fejlődését is. A kötelmi jogi részben a források alapján meghatározza az *obligatio* fogalmát. A családi jogi részben a szerző a család, a házasság, valamint a gyámság és a gondnokság fogalmát és intézményeit vizsgálja. Az öröklési joggal foglalkozó részben Márky Tamás az általános fogalmak áttekintését követően a végrendeleti, a törvényes és végrendelet ellenére való öröklés rendszerét elemzi. Az öröklési jogi részt a különös jogutódlás egyes eseteinek áttekintése zárja.

Márky Tamás tankönyve római jogi alapokra épülő dogmatikai megalapozása az új, 2002-ben elfogadott brazil polgári törvénykönyvnek. Értékes hozzájárulás a jogi tanulmányait Magyarországon, a budapesti Tudományegyetemen végzett kitűnő jogászprofesszor és gyakorló jogász (*advogado*) részéről a magas színvonalú, nemzetközileg is nagyra értékelt *Código Civil Brasileiro* létrejöttéhez.⁷

---

⁷ A 2002-ben elfogadott brazil ptk elveire nézve összefoglalóan ld: *Princípios do Novo Código Civil Brasileiro e Outros Temas*. Homenagem a Tullio Ascarelli. Coordenação Antonio Junqueira de Azevedo - Heleno Taveira Tôres - Paolo Carbone. São Paulo, 2008.